

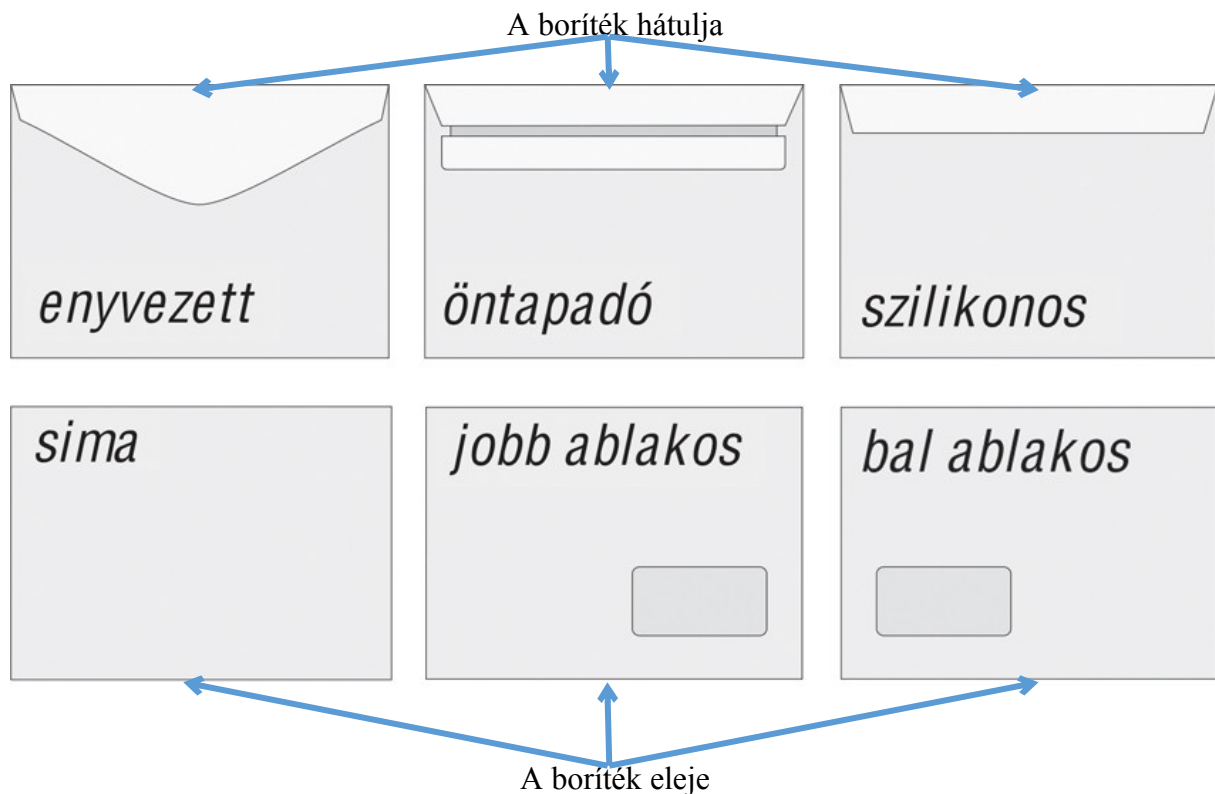
I. ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK

I.1. Egy kis „borítéktan”

A boríték meghatározása:

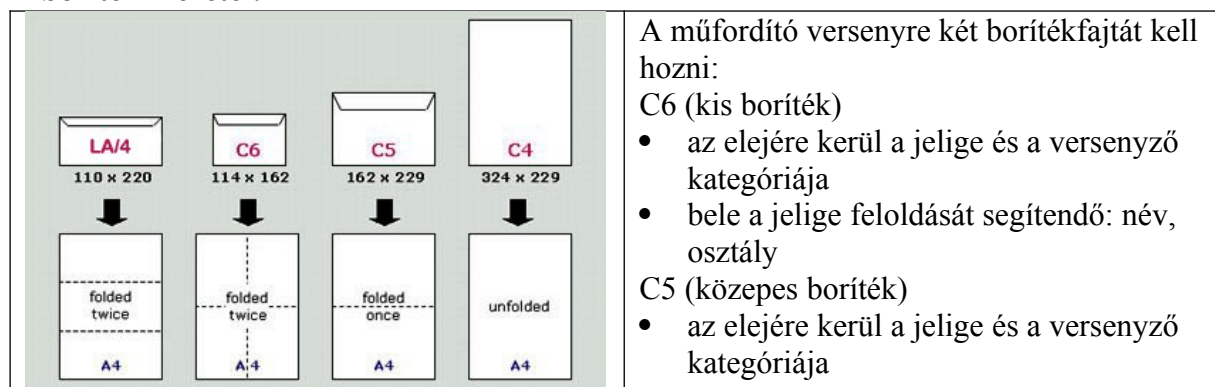
A boríték legtöbbször papírból készül, többféle méretben készített levelek és csomagok feladására, közvetítésére szolgáló csomagolóanyag.

A boríték részei:

- A boríték eleje: eredendően ide került a címzett, a **műfordító versenyen a jelige és a kategória**
- A boríték hátulja: a boríték lezárását (mint az ábra is mutatja) különböző módon teszi lehetővé a gyártó, de az nem jelenti azt, hogy a versenyen kötelező a dolgot tartalmazó boríték lezárása, ennek a felbontása a javító tanár idejét veszi el.

A boríték méretei:

	<ul style="list-style-type: none"> • bele az elkészült fordítás • célszerű a dolgozaton is szerepeltetni a jeligét
--	--

I.2. Külalak

Néhány jellemző hiba:

- a jelige nem tűnik ki, beleolvad a szövegbe – emeljük ki, helyezzük a dolgozat jobb felső sarkába, hagyjunk ki utána 1 sornyi helyet;
- margó

	<p>lapszéltől lapszélig fut a szöveg – általános tanács: jobbról, balról, fent is, lent is maradjon 2,5 cm-es margó</p>
--	---

- ferdén kanyargó sorok – lehetőleg használjunk sorvezetőt;
- átfirkált megoldások – a tévesztett/hibás alakot elegendő egyszer áthúzni és a helyes alakot egyértelműen jelezni;
- egyéb:
  - bekezdések jelölése (beljebb kezdett sor);
  - jól fogó toll;
  - az idő jó beosztása – a piszkozat sose tartalmazzon teljes szöveget.

II. A FORDÍTÁSOKRÓL

I. kategória

Oscar Wilde *The Devoted Friend*
(részlet)

A mese, melynek egy részletét tűztük ki a verseny szövegéül, egyike Wilde saját gyermekei számára írt meséinek. Mivel ezek a mesék mindig valamilyen erkölcsi tanulságot is megfogalmaztak, a felnőttek számára is kedves olvasmányok voltak.

A címnek (*Az odaadó barát*) ellentmondva két ember, a kertész Hans és a molnár Hugh féloldalas barátságáról olvashatunk.

A mese első mondata rögtön több nehézséget is okozott a versenyzőknek:

Little Hans had a great many friends, but the most devoted friend of all was big Hugh the Miller.

- Itt ismerjük meg a szereplőket, és rögtön fontos feladat annak eldöntése, hogy lefordítsuk-e a neveket. Általában nem szoktuk lefordítani, de itt érezhető, hogy a Little Hans és a Hugh the Miller beszélő nevek. A dolgozatokban a következő megoldások születtek: Kis Hans; Kedves Hans, illetve Hugh Miller; Molnár Hugh; Hugh, az őrlő. Pár mondattal később olvasható, hogy „*he had a hundred sacks of flour stored away in his mill*”, tehát a név valóban utal Hugh foglalkozására. Mivel meséről van szó, célszerű lett volna a keresztneveket is magyarítani: például Jani és Hugó.
- **the most devoted friend of all** kifejezésben két hibalehetőség is volt:
  - a „devoted” jelentése („legszenteltebb barát”)
  - a „most” használata („a legtöbb hű barát”; „a legtöbb hű volt a nagy Hugóhoz”) – a MOST használatának általános szabályai:
    - ha főnévre vonatkozik, nincs határozott névelő előtte (a legtöbb gyerek – **most children**);
    - ha melléknév felső fokát képezzük vele, akkor **the** határozott névelő áll előtte (a legnépszerűbb gyerekek – **the most popular children**)

Indeed, so devoted was the rich Miller to little Hans, that he would never go by his garden without leaning over the wall and plucking a large nosegay, or a handful of sweet herbs, or filling his pockets with plums and cherries if it was the fruit season.

- A második mondatban már felfedezhető a jellegzetes Oscar Wilde-i ironia, egy adott szót nem tényleges, hanem azzal éppen ellentétes jelentésében használ: itt a **devoted** éppen nem odaadó, hanem mindent elvevő barátot jelöl.
- A **he would never go by his garden** szerkezetben a **would** múltbeli szokásos cselekvést fejez ki, hasonlóan a **used to**-hoz. A **by** pedig arra utal, hogy a kert mellett nem ment úgy el, hogy át ne hajolt volna a kerítésen valamiért.
- A **without leaning over the wall** kifejezés hívta elő a legkülönbözőbb fordításokat: nekítámaszkodott volna a falnak; a ferde falon keresztül; a fal mellett hajló növényekből tépett egy nagy csokrot
- *plucking a large nosegay*,
- *a handful of sweet herbs* – a **handful** ’maroknyi’ és a **handmade** ’kézzel készített’ tévesztése (kézzel készített édes gyógynövényeket); egyéb félrefordítás: nem akarta otthagyni az édesét.

„Real friends should have everything in common,” the Miller used to say, and little Hans nodded and smiled, and felt very proud of having a friend with such noble ideas.

- Általános hiba volt a **common** szó jelentésének meghatározása: az átlagos, mindennapos, egyszerű, közös jelentésekből kellett kiválasztani a megfelelőt. A mondat jelentése körülbelül az, hogy az igaz barátoknak mindenük közös. Igen gazdag „félreértés” példatár volt olvasható a dolgozatokban: Az igaz barátoknak mindenüknek átlagosnak kellene

lenniük.; ...segítenie kell az egyszerűbbnek; Az igaz barátok mindig veled maradnak.; igazi barátoknak minden közönséges; Jó barátoknak minden egyszerűen megadódik.

- A **used to** (múltbeli szokásos tevékenység 'szokott volt') esetében csak a **use** ('használ') igére figyeltek: Miller sokat használt mondása; Miller ezeket a szavakat használja;

Sometimes, indeed, the neighbours thought it strange that the rich Miller never gave little Hans anything in return, though he had a hundred sacks of flour stored away in his mill, and six milch cows, and a large flock of woolly sheep; but Hans never troubled his head about these things, and nothing gave him greater pleasure than to listen to all the wonderful things the Miller used to say about the unselfishness of true friendship.

- A mondat összetettségének köszönhetően sok tévesztési lehetőség volt:
  - *indeed, the neighbours thought it strange that* – Néha valóban furcsák lettek a szomszédai;
  - *Miller never gave little Hans anything in return* – soha nem adott semmit vissza; a kis Hans soha nem ad vissza semmit a gazdag Millernek (ki ad kinek?)
  - *he had a hundred sacks of flour stored away in his mill* – volt száz zsák tárolt lisztje távol az ő malmától; volt lisztes üzlete a malmában; - a **stored** 'tárolva' és a **store** 'üzlet' tévesztése;
  - *six milch cows* – hat tehén tejét.

During the spring, the summer, and the autumn he was very happy, but when the winter came, and he had no fruit or flowers to bring to the market, he suffered a good deal from cold and hunger, and often had to go to bed without any supper but a few dried pears or some hard nuts.

- **but when the winter came, and he had no fruit or flowers to bring to the market** – de mialatt a tél beköszöntött, és nem volt gyümölcse és virága, a boltból kellett hoznia – a **to** és a **from** jelentésének különbsége segített volna;
- **he suffered a good deal from cold** – igen változatos megoldások születtek:
  - nagy ütést szenvedett el a hidegtől;
  - vacsorázott egy jót (**suffer** és **supper** tévesztése)
- **often had to go to bed without any supper but a few dried pears or some hard nuts** – a fordítói lendület időnként akkor is mosolyra fakaszt, ha a pontos fordítás másodlagos (esetleg pajzán) jelentést is hordoz: gyakran kellett ágyba mennie néhány körtével vagy kemény mogyoróval; gyakran elment az ágyba.

„There is no good in my going to see little Hans as long as the snow lasts,” the Miller used to say to his wife, „for when people are in trouble they should be left alone, and not be bothered by visitors.

- A mondat talán az egész szövegben a legnehezebben fordítható volt: „Kár volna a kis Palit meglátogatnom, amíg el nem olvad a hó, - szokta mondogatni a molnár a feleségének, - mert ha bajban vannak az emberek, akkor legjobb őket magukra hagyni és nem zavarni vendégjárással.
- Igen sok félrefordítás volt, ebből egy csokor:
  - Nem jó, amerre haladok, amikor látta Kicsi Hans, amennyire hosszan havazik utoljára.
  - mikor valaki gondolkodik, akkor ne kelljen engedélyt kérni az elmenetelre, és hogy ne kelljen mérgelődni a látogatásokkal.

- Meg akarom látogatni kicsi Hanst, akkor láttam utoljára, mikor elkezdett havazni ... ha valaki bajba kerül, nem hagyjuk egyedül és nem terheljük látogatókkal (ellentmondás)

That at least is my idea about friendship, and I am sure I am right.

- Az **at least** (legalábbis) jelentése okozott gondot néhány versenyzőnek: Ez a legkevesebb, amit a barátságról gondolok;
- Az **at least** és az **at last** tévesztése szülte a következő próbálkozást: Ez a legutóbbi gondolatom a barátságról, és én azt hiszem, én jólelkű vagyok. (**I am right** 'igazam van')
- Megjegyzendő az is, hogy a személyes névmás csak hangsúlyos helyzetben kerül a mondatba a magyarban.

So I shall wait till the spring comes, and then I shall pay him a visit, and he will be able to give me a large basket of primroses and that will make him so happy."

- Az **I shall pay him a visit** igazi szótárhasználati gyöngyszem:
  - vannak, akik – mivel minden szót ismertek – saját erőből oldották meg a feladatot, nem zavarta őket a mondat értelmetlensége: szóval meg kell várnunk a tavaszt, és fizetnem kell a látogatást;
  - mások a fordításba beemelték a szótár felhasználóknak szánt stílusminősítését is: régiesen fizetek, hogy lássam őt; a fordító következetesen fordította az **I shall wait** igealakot is: régiesen várom;
  - volt, aki ráérezett a molnár gögösségére, így már-már királyi méltósággal mondatja a molnárral: akkor részesítem látogatásomban;
- A molnár kapzsi természetét figyelmen kívül hagyva, bízva abban, hogy bárki megjavulhat, született a következő fordítás: és kap tőlem egy nagy kosarat kankalinnal, és nagyon örülni fog. Azonban a **he will be able to give me a large basket of primroses** esetében Hans a cselekvő, ő ad, Hugó pedig a mondat részeshatározója (**me**), ő fogja elfogadni a virágkosarat.

Mondatelemzés: ki mondja kinek, kiről stb.

„But could we not ask little Hans up here?” said the Miller's youngest son.

- Ez az egyszerű mondat igen változatos értelmezéseket hozott, melyeket a fordítás szabadságának mértéke szerint állítottunk sorba:
  - De miért nem kérdezzük meg Hanst?
  - De nem tud kérdezni kicsi Hans?
  - De tudjuk, mit fog kérdezni kis Hans?
  - De mi nem kérdezzük meg, hogy kicsi Hans itt van-e?
  - De nem tudjuk itt tartani? – mondta Miller a legkisebb fiának. (A valóságtól való elszakadást jól mutatja, hogy a fordító nem bibelődik azzal, ki beszél, kihez szól.)
  - De miért nem kérdezzük meg, hogy akar-e ott fent lakni.

'If poor Hans is in trouble I will give him half my porridge, and show him my white rabbits.'

- ...odaadom neki a húslevesem felét, és megmutatom neki a fehér nyuszimat. – A mondat fordítása a jóléti társadalom gyermekének gáláns változtatása, kása helyett húslevessel etetné szegény Hanst.

- A díjat azonban ténylegesen a következő fordításkísérlet viszi el, mely nyomokban eredeti szöveget tartalmaz: Ez rossz ötlet, Hans fáradt ahhoz, hogy eljöjjön és megmutassa a fehér nyulakat.

„What a silly boy you are!” cried the Miller; „I really don’t know what is the use of sending you to school.”

- A **cry** ige két alapvető jelentése (’sír’, ’kiált’) közül nem a megfelelőt választva humoros lesz a mondat: sírt a molnár
- *„I really don’t know what is the use of sending you to school.”* – a mondat egyszerűsége a szöveg jelentésétől való bátor elszakadásra ösztönözte a fordítót: Én tényleg nem tudom, mit kell használni az elküldéshez az iskolába. – Pedig a **use** ebben az esetben főnév, és a jelentése ’haszn’.
- Rejtélyes kísérlet a „mit üzent neked az iskolában” fordítás is, sajnos, nem tudjuk meg, hogy ki az üzenet küldője.